

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

УДК 342.384.052

ФУНДАМЕНТАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ, РИЗИКИ, ШЛЯХИ ВТІЛЕННЯ В ЖИТТЯ

Віктор Гапотій

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького***Гапотій Віктор. Фундаментально-правові аспекти децентралізації влади в Україні: поняття, ризики, шляхи втілення в життя.**

Стаття присвячена питанням сучасного теоретико-правового розуміння децентралізації влади та шляхам і ризикам втілення відповідної реформи владних структур в Україні. Автором досліджуються два основних питання, по-перше — з'ясування теоретико-правової суті та особливостей самого поняття «децентралізація влади» та шляхів і користі її втілення в реалії України; по-друге — виявлення очікуваних ризиків децентралізації, що може стати корисним підґрунтям для упередження можливих негативних наслідків децентралізації влади. Спираючись на енциклопедичні, доктринальні та історичні аспекти розуміння децентралізації автор прагне вийти на сучасне теоретико-правове розуміння шляхів удосконалення діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування в Україні. Для цього в статті формується розуміння децентралізації державної влади, як форми делегування суттєвих функцій і прав та бюджетних коштів від органів державної влади органам місцевого самоврядування у такий спосіб, щоб найбільше повноважень отримали ті органи, що є більш наближеними до виборців, до пересічних громадян, людей, які мешкають в Україні і де ці повноваження можливо здійснювати ефективніше. Водночас в роботі визначається недостатність перенесення владою держави акценту реформування на нормативно-правові аспекти децентралізації, в той час, коли недостатньо уваги приділяється підтримці форм самоорганізації громад.

Ключові слова: децентралізація влади, органи місцевого самоврядування, збільшення повноважень територіальних громад.

Гапотій Віктор. Фундаментально-правовые аспекты децентрализации власти в Украине: понятие, риски, пути воплощения в жизнь.

Статья посвящена вопросам современного теоретико-правового понимания децентрализации власти и путям и рискам воплощения соответствующей реформы властных структур в Украине. Автором исследуются два основных вопроса, во-первых – выяснение теоретико-правовой сущности и особенностей самого понятия «децентрализация власти» и путей и пользы ее воплощения в реалии Украины; во-вторых — выявление ожидаемых рисков децентрализации, что может стать полезным подспорьем для предотвращения возможных негативных последствий децентрализации власти. Опираясь на энциклопедические, доктринальные и исторические аспекты понимания децентрализации автор стремится выйти на современный теоретико-правовое понимание путей совершенствования деятельности органов государственной власти и органов местного самоуправления в Украине. Для этого в статье формируется понимание децентрализации государственной власти, как формы делегирования существенных функций, прав и бюджетных средств от органов государственной власти органам местного самоуправления таким образом, чтобы больше полномочий получили те органы, которые являются более приближенными к избирателям, рядовым гражданам, людям, которые живут в Украине и где эти полномочия возможно осуществлять более эффективно. В то же время, в работе определяется недостаточность переноса властью государства акцента реформирования на нормативно-правовые аспекты децентрализации, в то время, когда недостаточно внимания уделяется поддержке форм самоорганизации общин.

Ключевые слова: децентрализация власти, органы местного самоуправления, увеличение полномочий территориальных общин.

Hapotiі Viktor. Fundamental legal aspects of power decentralization in Ukraine: concept, risks, ways of realization.

The article is devoted to modern theoretical and legal understanding of decentralization of power and the ways and risks of an embodiment of a corresponding reform of power structures in Ukraine. The author investigates two main issues, firstly the clarification of the theoretical framework of the nature and characteristics of the concept of «decentralization of power» and ways and use its implementation in the realities of Ukraine; secondly, identifying the perceived risks of decentralization that can be a useful tool to prevent possible negative consequences of decentralization of power. Relying on encyclopedic, doctrinal and historical aspects of the understanding of decentralization, the author seeks to enter the modern theoretical and legal understanding of the ways of improvement of activity of bodies of state power and bodies of local self-government in Ukraine. For this article growing understanding of the decentralization of state power, as a form of delegation of essential functions, rights and budgets from state authorities to local authorities so that more power received those bodies which are more close to the voters, to ordinary citizens, people who live in Ukraine and where these powers might exercise more effectively. At the same time in the work is determined by insufficient transfer of authority of the state of focus of reforming regulatory and legal aspects of decentralization, at a time when not enough attention is given to supporting forms of self-organisation of communities.

Key words: decentralisation, local government, increasing the powers of territorial communities.

Необхідність дослідження проблеми децентралізації влади в Україні викликана активізацією зусиль органів державної влади України щодо реформування системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Координаційною радою з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України був розроблений проект Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. З одного боку, здійснення децентралізації є необхідним кроком з огляду на євроінтеграційний зовнішньополітичний курс держави. З іншого боку, трансформація державного устрою може створити нові виклики для українського суспільства, особливо у процесі здійснення адміністративно-територіальної реформи та на перших етапах функціонування нової системи організації публічної влади.

Таким чином, виникає два основних завдання, що постають перед даним дослідженням: по-перше — з'ясування теоретико-правової суті та особливостей самого поняття «децентралізація влади» та шляхів і користі її втілення в реалії України; по-друге — виявлення очікуваних ризиків децентралізації, що може стати корисним підґрунтям для упередження можливих негативних наслідків децентралізації влади.

Проблеми децентралізації влади досліджувались відомими іноземними фахівцями в сфері права і управління такими як Генрі Кебот Лодж, Стівен К. Сандерсон, Ілдіз Атас, Крістофер К. Чейз-Данн, Томас Д. Холл та іншими. Не залишилася ця проблема поза увагою і вітчизняних науковців в галузевих напрямках юриспруденції, зокрема таких як М. М. Іжа, І. А. Верещук, П. А. Трачук, О. Н. Євтушенко, Г. В. Макаров, О. О. Бабінова, М. В. Лациба та багато інших, наукові праці яких використано у цій роботі.

Більшість наукових, енциклопедичних сучасних джерел збігаються у визначенні поняття децентралізації, як процесу перерозподілу або диспергування функцій, повноважень, людей або речей від центрального управління [16; 17].

Децентралізація у аспекті владному може охоплювати і адміністративний, і політичний чинники. Децентралізацію доцільно розглядати і в територіальному аспекті, тобто переорієнтація значної частини функцій влади від адміністративного центру держави до регіональних, провінційних територій. Децентралізація розглядається і в функціональному аспекті — це процес делегування певної частини владних повноважень від центрального або вищого органу

влади в державі, на рівні тієї чи іншої гілки адміністративної структури до управлінь, відомств та чиновників нижчих рівнів [14]. Такий процес отримав назву «нового державного управління», що набув розповсюдження у наукових виданнях як децентралізація, предметне управління, конкуренція урядової і місцевої координації [19].

Якщо звернутися до джерел енциклопедичних, словникових, тлумачних то ми побачимо, наприклад, за поясненням такого видання як Великий тлумачний словник сучасної української мови, що за своєю основою здебільше формується на матеріалах «Словника української мови» (1970–1980) з одинадцяти томів, де поняття децентралізація виступає як система управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до органів місцевого самоврядування. Одночасно, децентралізація тут пояснюється як скасування або послаблення централізації [3].

Економічний спад, політична криза та загострення міжнародних відносин на додають останнім часом авторитетності центральним інститутам влади. Водночас, розповсюдження і набуття популярності ідей вільного ринку переорієнтовують гілку виконавчої влади децентралізувати свою діяльність. Делегуючи частку сервісних функцій в державному адмініструванні через договори з приватним бізнесом, який працює на ринку уряди вирішують приватизувати виконання деяких послуг [9].

Для української історії актуалізація питання про децентралізацію виникає не вперше. Так, в Конституції Української Народної Республіки від 29 квітня 1918 року, децентралізаційний аспект формулюється наступним чином: «не порушуючи єдиної своєї влади, УНР надає своїм землям, волостям і громадам права широкого самоврядування, дотримуючись принципу децентралізації» [20].

Одночасно з тим, що децентралізація, особливо у виконавчій гілці влади, активно досліджується і впроваджується в практику, втім не сформувалося єдиного формулювання, категорії, або загально визнаного доктринального розуміння поняття децентралізації. Ідейне навантаження децентралізації може міняти зміст в залежності від вектору погляду на це поняття [13]. Рівень децентралізації залежить від потенційної здатності та рівня її ефективності. Доктрина децентралізації неоднаково впроваджується в різних соціальних прошарках, в залежності від соціальної динаміки і адміністрування в сфері науки, в приватних підприємствах та організаціях, політичних науках, юриспруденції (законодавстві) і

державному управлінні, економіці (економічних наук) і технології.

Використовуючи хронологічні прийоми в історії існує значна кількість наукових підходів до класифікації різних форм правління в залежності від централізації і децентралізації. Генрі Кебот Лодж в роботі «Історія народів» 1910 року вказував, що перський цар Дарій I (550–486 до н. е.) був великим адміністратором та за його правління «вперше в історії, централізація почала розглядатися з боку політики». Автор цієї праці писав, що система децентралізації Дарія I відрізняється від децентралізації в Стародавній Греції [12]. З початку 1980-х років значна кількість науковців писали про формування цілих циклів централізації і децентралізації. Так в працях Стівена К. Сандерсона згадується, що за останні 4000 років князівства і держави послідовно пройшли кроки централізації і децентралізації економічної, політичної та соціальної влади [22]. В роботах Ілдіза Атаса є твердження, що процес децентралізації відбувається ще «з кам'яного віку» не тільки в князівствах, а і в імперіях та сучасних «панівних державах» [11]. В своїх рецензіях на історичні праці Крістофер К. Чейз-Данн і Томас Д. Холл також згадували цикли децентралізації, зокрема в роботах, в яких аналізувалася теорія еліт, що формуються під час накопичення державою багатств і які, в період «конкуренції всередині правлячого класу, провокують злет і падіння держави» та роль еліти в процесі централізації і децентралізації [6].

Розповсюдженням явищем у значній кількості держав Європи є стан, коли ступінь політичної децентралізації суттєво більшим, ніж функціональної. Підвищений рівень функціональної та політичної децентралізації характерні для Німеччини, Швейцарії, Бельгії та Іспанії. Достатньо високим є рівень децентралізації в Чехії, Португалії, Польщі [18]. Перевищення політичної децентралізації над функціональною в аспектах наявності повноважень у певних органів влади мають Австрія і Словаччина. Так, словацька функціональна децентралізація впроваджена на дуже низькому рівні, а у політичній площині – на досить високому, що є свідченням того, що регіональні органи самоврядування практично не мають повноважень з прийняття рішень. Більший за політичну ступінь функціональної децентралізації у Болгарії та Литві, що передбачає, що регіони мають майже схожі повноваження на регіональному рівні, але практично не впливають на національний рівень [18].

В сучасному світі спостерігаються чотири основних форми адміністративної децентралізації [15; 21]:

1) Деконцентрація — це форма децентралізації, не активного типу, що передбачає певне делегування повноважень з управління від центральних органів до органів в уже існуючих адміністративних одиницях або, при необхідності, до новостворених, використання коштів та реалізації соціальної політики але з умовою, що прямий контроль за виконанням даних повноважень ведеться з центру.

2) Делегування – це така форма децентралізації, що не передбачає відповідальність напівавтономних місцевих урядів за управління, використання коштів та реалізацію соціальної політики. Такі органи влади не повністю контролюються центральним урядом, але в кінцевому рахунку підзвітні йому. Даний вид включає створення державно-приватних підприємств або корпорацій – спеціальних проектів з надання різних послуг в регіонах. За цією системою органи місцевого самоврядування отримують широкі повноваження.

3) Деволюція — це форма децентралізації, що передбачає передання всіх повноважень у сфері управління, використання коштів та реалізації соціальної політики на субнаціональному рівні до регіонального або місцевого уряду, чи уряду штату.

4) Відчуження (або приватизація) – це форма децентралізації, яка означає перехід всіх підприємств, установ та організацій у приватну власність, при чому має місце повне зняття з держави відповідальності за управління, використання фінансів та реалізацію соціальної політики. Можуть бути продані також засоби виробництва, допускається звільнення або переведення працівників з приватних компаній або некомерційних організацій [23].

Значна частина вищезначених функцій спочатку здійснювались приватними особами, компаніями або організаціями, а потім перейшли до уряду або безпосередньо, або шляхом регулювання діяльності господарюючих суб'єктів [1].

Україна у спадок від колишнього СРСР отримала певну форму адміністративно-територіального устрою, що характеризується високим ступенем централізації влади по вертикалі, а представницькі органи на місцях так і не стали провідниками ефективної політики в інтересах людини і забезпечення захисту нагальних потреб територіальних громад. Незначний рівень ефективності роботи органів місцевого самоврядування, значною мірою,

обумовлений недостатнім рівнем бюджетного фінансування та відсутністю механізму трансферу фінансових ресурсів на рівень територіальних громад [10].

У межах системи адміністративно-територіальних одиниць сучасної України довгий час співіснували дві форми організації місцевої влади: органи місцевого самоврядування і місцеві державні адміністрації [4]. Органи державної адміністрації представляли інтереси центральної державної влади, а органи місцевого самоврядування інтереси лише територіальних громад, або їх об'єднань і діяльність їх, переважно, обмежена територією громади [4]. Таке протистояння інтересів центра і регіонів є основою зародження муніципальної влади, яка виникає в процесі децентралізації публічної державної влади. Обсяги та рівень ефективності органів місцевого самоврядування, а відповідно і добробут територіальних громад та держави в цілому прямо залежить від характеру правовідносин між різними рівнями влади. Передбачена Конституцією України 1996 року зі змінами від 2005 року модель організації державної виконавчої влади є недосконалою, оскільки місцеві державні адміністрації існують не тільки для здійснення контрольно-наглядових функцій щодо органів місцевого самоврядування, а й володіють повноваженнями щодо управління відповідними територіями [10; 4]. Тому досі триває пошук оптимального варіанту взаємодії органів самоврядування з органами державної виконавчої влади [10].

Поширеним серед представників юридичної наукової думки є твердження, що унітарні держави за рівнем своєї демократичності значно поступаються федеративним, оскільки останні є більш децентралізованими [4]. Водночас, сам по собі факт наявності федеративного устрою не гарантує демократичності та реальної децентралізації, що підтверджує досвід сучасного устрою та режиму Російської Федерації – однієї з авторитарних держав сучасності. У той же час багато демократичних держав досягають значного ступеню децентралізації, лишаячись унітарними за устроєм (наприклад, Іспанія).

Невиправдано високий рівень централізації влади, неефективна організація влади на регіональному рівні, недієздатність місцевого самоврядування і досі залишаються проблемою українського суспільства [4].

Водночас, здійснення децентралізаційних заходів може нести в собі певні ризики. Серед таких ризиків можна виокремити наступні:

1. Ризики, пов'язані з необхідністю перегляду меж адміністративно-територіальних одиниць (з метою забезпечення їх фінансової спроможності). Укрупнення, скоріше за все,

очікує територіальні громади та, можливо, адміністративні райони.

а) недостатність механізмів, передбачених проектом Закону «Про об'єднання територіальних громад», для здійснення адміністративно-територіальної реформи. Зокрема, добровільний характер такого об'єднання не гарантує систематичного застосування відповідних норм;

б) можливий політичний спротив локальних еліт, із перспективою залучення на свою підтримку широкої громадськості. Соціальна база спротиву може розширитися через побоювання мешканців чинних адміністративно-територіальних одиниць втратити статус та інфраструктурні переваги. Зокрема, з таких причин у 2005 р. було зірвано реалізацію пілотного проекту адміністративно-територіальної реформи у Київській області [8];

в) можлива активізація та радикалізація політичних об'єднань, які представляють інтереси меншин, що мають компактний характер проживання. Передбачувані цілі політичних кампаній: як мінімум – боротьба проти укрупнення районів, в яких відповідні етнічні групи складають більшість населення, як максимум – утворення національно-територіальних автономій.

2. Послаблення державного контролю органів місцевого самоврядування на регіональному та субрегіональному рівнях за реалізацією повноважень, які будуть передані виконавчим органам місцевих рад, в умовах слабкості інститутів громадянського суспільства поза межами великих міст. Негативним наслідком цього може стати зростання порушень українського законодавства (включаючи посягання на права і свободи громадян) у процесі діяльності органів місцевого самоврядування. На даний момент цю тенденцію, зокрема, можна відстежити на прикладі норм статутів окремих територіальних громад, які обмежують право місцевої ініціативи [7].

3. Ризики для бюджетної системи країни:

а) загроза зриву фінансування повноважень органів місцевого самоврядування. За підрахунками представників Асоціації міст України, навіть в умовах централізації бюджетного процесу щороку недофінансування лише делегованих повноважень складе 18-20 млрд грн. Особливо гостро дана проблема постане в разі, якщо фінансування розширених повноважень органів місцевого самоврядування буде збільшене за рахунок скорочення дотацій вирівнювання, враховуючи дотаційність більшості навіть обласних бюджетів. Наприклад, станом на 2010 р. частка дотацій у доходах бюджетів окремих областей становила:

HUMANITARIAN PARADIGM

Волинської – 71,1%, Тернопільської – 71,9%, Закарпатської - 72,3% [2];

б) аналогічна небезпека поглиблення диспропорцій економічного та соціального розвитку територій у разі скорочення субвенцій у межах політики регіонального розвитку;

в) з іншого боку, децентралізація бюджетного процесу (зокрема, через вилучення у обласних державних адміністрацій повноважень щодо розробки бюджетів областей, а також впровадження системи «бюджетного федералізму») у вітчизняних умовах може призвести до розбалансування всієї системи бюджетоутворення в Україні, оскільки залишається високо імовірним закладання в місцеві бюджети заздалегідь нереальних витрат.

4. Ризик зниження якості місцевого управління та легітимності прийнятих рішень. Цьому можуть посприяти такі чинники:

а) загальний низький рівень компетентності службовців місцевого самоврядування. Зокрема, на це вказує їх середній рівень освіти. Так, частка службовців місцевого самоврядування, що мають вищу освіту, традиційно становить близько двох третин, а в деяких переважно аграрних областях – лише дещо більше половини [5];

б) недосконала система добору до депутатського корпусу місцевих рад та на посади сільських, селищних, міських голів. Так, використання закритих виборчих списків сприяє проходженню до представницьких органів депутатів без належної підготовки до діяльності в органах місцевої влади, а також політизації роботи депутатського корпусу. Система відносної більшості на виборах в одномандатних виборчих округах сприяє обранню депутатів та голів із відносно низькими результатами (а отже, із низьким рівнем довіри громадян).

5. Зростання партикуляристських тенденцій в областях – тобто, легітимізація у суспільній свідомості претензій регіонів на правосуб'єктність щодо тих політичних інтересів, які суперечать загальнонаціональним. Відповідний ризик може виникнути внаслідок дії таких чинників:

а) децентралізація під час процесу формування української політичної нації сприятиме посиленню серед населення регіональних ідентичностей, у тому числі в регіонах із найбільш специфічними соціокультурними рисами;

б) можливе поглиблення соціальної дистанції між територіальними спільнотами через: отримання регіональними елітами розширеної ресурсної бази для здійснення цілеспрямованих політичних заходів у бік соціокультурної уніфікації всередині соціумів відповідних

областей; поглиблення диспропорції показників економічного і соціального розвитку областей;

в) утворення територіальних комплексів із відносно високим потенціалом економічної самодостатності в разі укрупнення областей відповідно до меж соціально-економічних районів;

г) активізація боротьби між політичними елітами різних рівнів адміністративно-територіального поділу навколо бажаного обсягу повноважень та матеріальної основи врядування;

д) при цьому збереження інерції щодо покладання суспільством відповідальності за негативні явища в економічному та політичному розвитку країни на головний центр впливу, який вбачається у центральних органах державної влади, при реальному обмеженні впливу останніх на політичний процес. Таким чином, громадяни втрачатимуть упевненість у потрібності центральних органів державної влади.

Таким чином, децентралізація державної влади – це форма делегування суттєвих функцій і прав та бюджетних коштів від органів державної влади органам місцевого самоврядування у такий спосіб, щоб найбільше повноважень отримали ті органи, що є більш наближеними до виборців, до пересічних громадян, людей, які мешкають в Україні і де ці повноваження можливо здійснювати ефективніше. З метою втілення в життя реформи влади в бік її децентралізації потрібно здійснити декілька необхідних дій:

По-перше – здійснити юрисдикційне та територіальне виокремлення засад органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади на місцях. Тобто, потрібно формування системи адміністративно-територіального устрою в Україні з трьох рівнів: (27 – регіонів; 120-150 – районів; 1500-1800 – громад). Відповідно до ідеології реформи передбачається більш спрощена, але логічна система місцевого самоврядування. Це, в свою чергу, таке самоврядування повинно гарантувати збалансоване і зручне життя в містах та селах України. Відповідні структури органів самоврядування у інших державах Європи здійснюють надання владних послуг громадянам щодо оздоблення житлового господарства, безпеки середовища їх проживання. Водночас, органи державної влади, зокрема уряд, несуть відповідальність за стратегічний рівень економічної та політичної складових держави.

Певного виокремлення потребує і система функцій та повноважень серед самих структур самоврядування. Тут виникає потреба у скороченні дистанції між владними повноваженнями і населенням у аспектах, що найбільш природньо потребують такого наближення: у громаді (село, селище, місто) – це

місцевий економічний розвиток; удосконалення та оздоблення місцевої інфраструктури; планування розвитку території громади; питання забудови та благоустрою території; сфера соціального захисту і соціальної допомоги; медична профілактика, допомога та послуги; сфера освіти початкового та середнього рівнів; житлово-комунальне господарство; сфера безпеки життєдіяльності та правопорядку; санітарна, архітектурна та пожежна охорона; сфера місцевої логістики; сфера культури.

На рівні районів це: спеціалізована освіта; спортивні школи, школи-інтернати тощо; стаціонарні медичні установи, стаціонари загального профілю; транспортна інфраструктура районного значення; забезпечення функціонування об'єктів спільної власності територіальних громад району.

Визначення меж юрисдикції між органами місцевого самоврядування та органами державної виконавчої влади на місцях. Тут виникає потреба делегування більшості повноважень місцевих державних адміністрацій органам місцевого самоврядування. За органами державної виконавчої влади частково можуть бути збережені тільки контрольні повноваження. Водночас, громадським організаціям мають також перейти контролюючі повноваження. Наприклад, спостережливі ради, піклувальні комітети, тощо. За рахунок такого переміщення акценту контрольних функцій у бік суспільно-громадських формувань може бути значно зменшена загроза регенерації корупційної складової владних установ. Цієї ж мети прагне і сучасна ідеологія електронного урядування на місцях, створення сучасних центрів адміністративних послуг, як ще один крок на шляху забезпечення прозорості місцевої влади.

Повний облік і одночасно постійний аудит місцевих ресурсів та їх використання місцевим самоврядуванням з залученням громадськості та засобів масової інформації. Оскільки місцеві збори і податки переорієнтовуються на місцевий

бюджет, то саме вони стають основою для забезпечення і матеріальної основи більшості соціальних місцевих програм. Одночасно, це потребує подвійного контролю за їх здійсненням як з боку виконавчих комітетів, так і з боку суспільних об'єднань та громадських організацій. Виділення ресурсів з місцевого бюджету, наприклад, на благоустрій – ремонт доріг, охорону правопорядку, роботу установ освіти, закладів охорони здоров'я, можуть потребувати одночасного і систематичного доповнення з державного бюджету тому, що місцеві податки стають тільки основою місцевого бюджету.

Адже він прямо залежить від територіально-ресурсних та демографічних обсягів громади та її влади. Це мотивує владу громади до збору податків, а мешканців - до їх сплати. Умовою розвитку місцевої економіки та зникнення адміністративних бар'єрів, аби малий та середній бізнес міг розвиватись території громади є партнерський рівноправний зв'язок цієї влади з органами державної влади.

Втілення в реалії місцевого життя громадян України постійного суспільного, громадського контролю над діяльністю органів самоврядування. Перші приклади такої соціальної практики проявилися в роботі громадських інституцій у конкурсній компанії по створенню національної поліції України та громадських люстраційних об'єднань, що останнім часом активізують процеси оновлення суддівської ланки влади та прокуратури. Втім, на жаль, такі акції здійснюються, у більшості випадків, в режимі кампаній, що не мають стабільного характеру. Значною мірою цьому процесу мають допомогти місцеві засоби масової інформації, що сьогодні потребують ще більшого роздержавлення та виведення з під контроль олігархічних структур. Саме тут є доцільною партнерська допомога органів державної влади і, зокрема, антимонопольних органів і органів, що створенні для боротьби з корупцією.

Список використаних джерел

1. Верещук І.А. Особливості територіальної організації влади Львівської області / І.А. Верещук // Економічний часопис-XXI. – 2011. – № 9-10. – С. 54–56.
2. Данилишин Б. Регионализм в Украине: реальность и перспективы / Б. Данилишин // Зеркало недели. – 2012. – 16 июня. – № 22 (70). – С. 4.
3. Децентралізація / Великий тлумачний словник сучасної української мови. – 5-те вид. – К.; Ірпін': Перун, 2005. – 1728 с.
4. Євтушенко О.Н. Проблеми децентралізації державної влади і місцевого самоврядування в Україні / О.Н. Євтушенко // Гілея (науковий

References

1. Verešuk I.A. Osoblivosti teritorial'noi organizacii vladi L'vivs'koï oblasti / I.A. Verešuk // Ekonomičnij časopis-XXI. – 2011. – # 9-10. – S. 54–56.
2. Danilišin B. Regionalizm v Ukraine: real'nost' i perspektivy / B. Danilišin // Zerkalo nedeli. – 2012. – 16 iūnâ. – # 22 (70). – S. 4.
3. Decentralizaciâ / Velikij tlumačnij slovník sučasnoï ukraïns'koï movi. – 5-te vid. – K.; Īrpin': Perun, 2005. – 1728 c.
4. Ėvtušenko O.N. Problemi decentralizacii deržavnoï vladi i mišceve samovrâduvannâ v Ukraïni / O.N. Ėvtušenko // Gileâ (naukovij visnik): [zbirnik naukovih prac'] / gol. red. V. M.

- вісник): [збірник наукових праць] / гол. ред. В. М. Вашкевич. – К., 2009. – Вип. 29. – С. 323–329.
5. Жук В. Напрями розвитку та зміцнення управлінського потенціалу органів місцевої влади: [Електронний ресурс] / В. Жук. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Jul08/01.htm>.
  6. Іжа М. М. Показник децентралізаційних процесів у країнах Європи // Вісник СевНТУ: збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 112. – С. 62–70.
  7. Лациба М.В. Як територіальна громада може впливати на вирішення питань місцевого значення. / М.В. Лациба, В. В. Бондаренко. – К. : УНЦПД, 2007. – С. 13.
  8. Макаров Г.В. Очікувані ризики у процесі децентралізації влади в Україні. Аналітична записка. Відділ політичних стратегій / Г.В. Макаров // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1021/>.
  9. Румянцев В. А. Конституция Украинской Народной Республики 29 апреля 1918 года / В.А. Румянцев // Ежегодник украинского права: сб. науч. тр. / Нац. акад. правов. наук Украины. – Харьков : Право, 2012. – № 4. – С. 98–106.
  10. Трачук П.А. Децентралізація та проблеми адміністративного самоврядування / П.А. Трачук // Держава і право. — 2010. — № 48. — С. 242–247.
  11. Atasoy Yildiz. Hegemonic Transitions, the State and Crisis in Neoliberal Capitalism // Routledge Studies in Governance and Change in the Global Era. – Taylor & Francis US, 2009. – Vol. 7. – P. 65–67.
  12. Cabot Henry Lodge, The History of Nations. Volume 1, 1910, p. 164.
  13. Decentralization: A Sampling of Definitions, Joint UNDP (United Nations Development Programme)-Government of Germany evaluation of the UNDP role in decentralization and local governance, at the United Nations Development Programme website, October 1999, P. 1, 3-6.
  14. Decentralization: A Sampling of Definitions / Working paper prepared in connection with the Joint UNDP-Government of Germany evaluation of the UNDP role in decentralization and local governance, 1999. – P. 5–8.
  15. Decentralization: A Sampling of Definitions / Working paper prepared in connection with the Joint UNDP-Government of Germany evaluation of the UNDP role in decentralization and local governance, 1999. – P. 8.
  16. Definition of decentralization: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/>.
  17. Definition of decentralization: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thefreedictionary.com/>.
  18. Different forms of decentralization: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/Different_forms.html.
  19. Managing Decentralisation: A New Role for Labour Market Policy. – OECD Publishing, 2003, P 135.
  20. Mishra S.N., Anil Dutta Mishra, Sweta Mishra, Public Governance and Decentralisation: Essays in Honour of T.N. Chaturvedi, Mittal Publications, 2003, P. 229.
  - Vaškevič. – K., 2009. – Vip. 29. – S. 323–329.
  5. Žuk V. Naprâmi rozvitku ta zmicznâ upravlins'kogo potencialu organiv miscevoi vladi: [Elektronnij resurs] / V. Žuk. – Režim dostupu: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Jul08/01.htm>.
  6. Iža M. M. Pokaznik decentralizacijnih procesiv u kraïnah Ėvropi // Visnik SevNTU: zbirnik naukovih prac'. – 2010. – Vip. 112. – S. 62–70.
  7. Laciba M.V. Āk teritorial'na gromada može vplivati na virišennâ pitan' miscevogo značennâ. / M.V. Laciba, V. V. Bondarenko. – K. : UNCPD, 2007. – S. 13.
  8. Makarov G.V. Očikuvani riziki u procesi decentralizacij vladi v Ukraïni. Analitična zapiska. Viddil političnih strategij / G.V. Makarov // [Elektronnij resurs]. – Režim dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/1021/>.
  9. Rumâncev V. A. Konstituciâ Ukrainskoj Narodnoj Respubliki 29 aprilâ 1918 goda / V.A. Rumâncev // Ežegodnik ukraïnskogo prava: sb. nauč. tr. / Nac. akad. pravov. nauk Ukraïny. – Har'kov : Pravo, 2012. – # 4. – S. 98–106.
  10. Tračuk P.A. Decentralizaciâ ta problemi administrativnogo samovrâduvannâ / P.A. Tračuk // Deržava i pravo. — 2010. — # 48. — S. 242–247.
  11. Atasoy Yildiz. Hegemonic Transitions, the State and Crisis in Neoliberal Capitalism // Routledge Studies in Governance and Change in the Global Era. – Taylor & Francis US, 2009. – Vol. 7. – P. 65–67.
  12. Cabot Henry Lodge, The History of Nations. Volume 1, 1910, p. 164.
  13. Decentralization: A Sampling of Definitions, Joint UNDP (United Nations Development Programme)-Government of Germany evaluation of the UNDP role in decentralization and local governance, at the United Nations Development Programme website, October 1999, P. 1, 3-6.
  14. Decentralization: A Sampling of Definitions / Working paper prepared in connection with the Joint UNDP-Government of Germany evaluation of the UNDP role in decentralization and local governance, 1999. – P. 5–8.
  15. Decentralization: A Sampling of Definitions / Working paper prepared in connection with the Joint UNDP-Government of Germany evaluation of the UNDP role in decentralization and local governance, 1999. – P. 8.
  16. Definition of decentralization: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/>.
  17. Definition of decentralization: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thefreedictionary.com/>.
  18. Different forms of decentralization: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/Different_forms.html.
  19. Managing Decentralisation: A New Role for Labour Market Policy. – OECD Publishing, 2003, P 135.
  20. Mishra S.N., Anil Dutta Mishra, Sweta Mishra, Public Governance and Decentralisation: Essays in Honour of T.N. Chaturvedi, Mittal Publications, 2003, P. 229.

21. Restructuring Local Government: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cms.mildredwarner.org/summaries/kodras1997>.
22. Sanderson Stephen K.. Civilizations and World Systems: Studying World-Historical Change. – Rowman & Littlefield, 1995. – P. 118–119.
23. Stossel John. Private charity would do much more – if government hadn't crowded it out: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jewishworldreview.com/0805/stossel082405.php3>.
- Honour of T.N. Chaturvedi, Mittal Publications, 2003, P. 229.
21. Restructuring Local Government: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cms.mildredwarner.org/summaries/kodras1997>.
22. Sanderson Stephen K.. Civilizations and World Systems: Studying World-Historical Change. – Rowman & Littlefield, 1995. – P. 118–119.
23. Stossel John. Private charity would do much more – if government hadn't crowded it out: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jewishworldreview.com/0805/stossel082405.php3>.

Відомості про автора:**Гапотій Віктор Дмитрович**

gapoty.viktor@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл.,
72312, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2604-8809>**Information about the author:****Наротій Віктор Дмитрович**

gapoty.viktor@gmail.com

Bogdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University,
20 Hetmanska Street, Melitopol, Zaporizhya region,
72312, Ukraine.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2604-8809>